

به نام خدا

ویژگیهای سازگاری ادراکی دانش آموزان دارای اختلال یادگیری و دانش آموزان عادی

مولفان :

زهره جهانشاهی

مریم امیری

زینب کریمی کریملو

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: جهانشاهی، زهره، ۱۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور: ویژگیهای سازگاری ادراکی دانش آموزان دارای اختلال یادگیری و دانش
آموزان عادی/ مولفان زهره جهانشاهی، مریم امیری، زینب کریمی کریملو.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۶۷-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: دانش آموزان - اختلال یادگیری - سازگاری ادراکی
شناسه افزوده: امیری، مریم، ۱۳۶۱
شناسه افزوده: کریمی کریملو، زینب، ۱۳۶۳
رده بندی کنگره: PN۲۱۴۴
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۰۴
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۵۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: ویژگیهای سازگاری ادراکی دانش آموزان دارای اختلال یادگیری و دانش آموزان عادی
مولفان: زهره جهانشاهی - مریم امیری - زینب کریمی کریملو
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرابی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زیرجد
قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۶۷-۷
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

۵	فصل اول: کلیات
۵	مقدمه
۶	بررسی اختلالات یادگیر در دانش آموزان
۸	مشکلات یادگیر در دانش آموزان دارای اختلال وعادی
۱۱	فصل دوم: مبانی نظری
۱۱	مرور مبانی نظری
۱۲	تاریخچه اختلالات یادگیری
۱۴	تعاریف اختلالات یادگیری
۱۶	ویژگیها
۱۸	طبقه بندی ناتوانی های یادگیری
۱۸	ناتوانیهای یادگیری تحولی
۱۹	ناتوانیهای یادگیری تحصیلی
۱۹	ناتوانیهای یادگیری غیر کلامی
۲۳	علل اختلالات یادگیری
۲۳	آسیب مغزی اکتسابی
۲۴	علل قبل از تولد
۲۴	علل حین تولد
۲۴	علل بعد از تولد
۲۴	وراثت
۲۵	عوامل زیستی-شیمیایی
۲۵	محرومیت محیطی و تغذیه ای
۲۶	ارتباط علت شناسی با آموزش و پرورش
۲۷	نظریه های مربوط به اختلالات یادگیری
۳۶	نظریه ضایعات خفیف مغز
۳۸	برآورد درصد شیوع اختلالات یادگیری
۴۰	اعتماد به نفس، رفتار اجتماعی و بزهکاری
۴۷	ادراکات اجتماعی
۴۹	ناتوانیهای یادگیری و بزهکاری نوجوانی
۴۹	نظریه های علی
۵۱	نظریه های غیر علی

۵۱	تعریف سازگاری
۵۲	فرایند سازگاری
۵۲	دیدگاه های نظری درباره سازگاری و ناسازگاری
۵۶	نظریه یادگیری
۵۷	نظریه یادگیری اجتماعی
۶۱	ارتباط با دوستان و همسالان و تاثیر آن در سازگاری
۶۲	خصوصیات سازگاری
۶۳	انواع سازگاری
۶۵	سازگاری اجتماعی
۶۶	درجه بندیهای همسالان
۶۶	درجه بندی معلمان
۶۷	درجه بندیهای والدین
۶۷	خودسنجی
۶۷	سازگاری با مدرسه
۶۹	ادراک خود
۷۰	ادراک خود و حرمت خود یا عزت نفس
۷۲	نظریه های خود
۷۶	انگیزش
۷۶	ارتباط انگیزش با یادگیری و عملکرد
۷۷	نظریه های انگیزش
۷۸	نظریه خودمختاری
۷۹	رشد خودمختاری
۸۳	نظریه های شرطی سازی
۸۴	نظریه یادگیری اجتماعی راتر
۸۶	نظریه اسناد
۸۹	نظریه هایدر
۹۲	مرور تحقیقات ایرانی
۹۹	بحث و نتیجه گیری
۹۹	نتایج

فصل اول

کلیات

مقدمه

از نیمه دوم قرن بیستم، پژوهش و مطالعه درباره کودکانی آغاز شده است که حالت و کردار آنان برای بسیاری از پدران، مادران، معلمان و مددکاران حیران کننده است. زیرا، اغلب آنان علی رغم داشتن هوش طبیعی، بدون بهره گیری از آموزشهای ویژه قادر به ادامه تحصیل نیستند، یا برخی دیگر ممکن است یک روز مطالب را به خوبی فرا گیرند، و روز دیگر تمام آن را فراموش کنند. عده ای دیگر در پاره ای از کارها بر بسیاری از همگنان خود پیشی می گیرند و در قسمتی دیگر مانند کودکان کوچکتر از خود عمل می کنند. بسیاری از این کودکان تنها در یادگیری یک درس خاص دچار مشکل هستند، اما برخی از آنان در یادگیری چند موضوع درسی دشواری دارند. مشکلات یادگیری این کودکان معمولاً با افزایش سن آنان وخیم تر می شود، به طوری که مشکل آنان که زمانی به راحتی قابل تشخیص بود، صراحت و روشنی خود را از دست می دهد، زیرا این مشکل روانی منجر به نارسائی ویژه در یادگیری می شود یا مشکلات عاطفی و روانی خود حاصل نارسائی ویژه در یادگیری کودک است. باید خاطر نشان ساخت که هر دو شکل آن امکان پذیر است. بدین صورت که کودکان با تنشهای عاطفی نمی توانند از حداکثر تواناییهای بالقوه خود به طرز صحیح استفاده کنند و لذا کشمکشها و تضادهای روانی می تواند سبب مشکلات یادگیری در یک یا چند زمینه درسی شود. همینطور آبشخور مشکل عاطفی کودک می تواند از ناتوانی او در یادگیری در زمینه درسی ویژه باشد.

بدیهی است که اگر ریشه مشکلات یادگیری کودک، مسایل عاطفی و روانی او باشد، این گونه کودکان در طبقه بندی کودکان دارای اختلالات رفتاری قرار می گیرند. اما در مواردی، مشکلات عاطفی و نارسایی یادگیری آنچنان درهم تنیده می شود که تمیز علت و معلولی بین آنها ظرافت تشخیصی بسیاری را طلب می کند. این نوع پیچیدگیها، توام با کمی آگاهیها و ناآشناییهای مسئولان، مربیان و والدین در این زمینه سبب می شود که گاهی این کودکان به خطا، به مدارس دانش آموزان عقب مانده ذهنی فرستاده شوند و یا بالاجبار در مدارس عادی باقی بمانند. در صورت اول به علت برتری هوش این دانش آموزان نسبت به گروه عقب ماندگان ذهنی، اینان دچار مشکلات سازشی و تطابقی می گردند و در صورت دوم به علت نارسایی ویژه ای که در یادگیری دارند با شکستهای پی در پی مواجه می شوند و از مدرسه و درس بیزار و متنفر می گردند و احتمالاً به رفتارهای ضداجتماعی گرایش پیدا می گردند.

بررسی اختلالات یادگیر در دانش آموزان

امروزه بزرگترین گروه کودکان استثنایی را که در تمام مدارس استثنایی ثبت نام می شوند (حدود ۴۰ درصد از کل) کودکان دچار ناتوانیهای ویژه یادگیری تشکیل می دهند (کرک و دیگران، ۱۹۹۷). دانش آموزان دارای اختلال یادگیری با وجود برخوردار از هوش طبیعی و همچنین با وجود دارا بودن حواس بینایی و شنوایی سالم، قادر به فراگیری مطالب آموزشی و مفاهیم ویژه یادگیری با استفاده از روش های متداول آموزشی نیستند و باعث ارجاع به مراکز آموزشی و توانبخشی ناتوانیهای ویژه یادگیری می گردند. این دانش آموزان در ابتدا اطمینان کافی به پیشرفت خود دارند ولی به تدریج درمی یابند که سایر کودکان وضع یادگیری بهتری نسبت به آنان دارند و با گذشت چند ماه از سال تحصیلی، کم کم خود را متفاوت با بقیه می یابند و اعتماد به نفس خود را از دست می دهند و از درس و مدرسه بیزار می شوند. پدران و مادران نیز به دلیل آگاهی کم و با فشار آوردن به این دانش آموزان، وضعیت را دشوارتر می سازند و به مقایسه های ناروا و گاهی تحقیر آمیز بین این کودکان و همسالان آنها دست می زنند. گاهی این کار

توسط آشنایان و برخی از آموزگاران صورت می گیرد و کم کم زمینه های اضطراب، افسردگی و بزهکاری را در آنان دامن می زند و مشکل را درونی و تا حدودی درمان ناپذیر می کند (والاس-لافلین، ترجمه طوسی، ۱۳۷۶). به هر حال نکته مهم این است که نتایج اختلالات ویژه یادگیری می تواند بسیار جدی باشد و دشواری های زیادی را برای این کودکان موجب گردد. برای مثال، تحقیقات متعدد نشان داده اند که بین ناتوانی های یادگیری و رفتار ضد اجتماعی این کودکان پیوند خاصی وجود دارد. این کودکان در اثر مقایسه خود با سایر همکلاسی ها به تشخیص هایی درباره تفاوت خود با دیگران و قابلیت های فردی دست می یابند. این ادراکات شخصی بر اساس نوع تقویتی که از محیط اطراف دریافت می دارند، می تواند زمینه ساز موفقیت یا شکست دانش آموز باشد. وقتی این افراد به ناتوانی خود اطمینان یابند دیگر انرژی لازم برای انجام سایر وظایف محوله را ندارند. آنها حتی توانایی های خویش را نادیده می گیرند و به همین دلیل به ضعف مسئولیت شخصی و بی کفایتی متهم می شوند (رمضانی، ۱۳۸۴). ایران نیز مانند دیگر کشورها، دارای نوآموزانی شکست خورده می باشد. این افراد تا زمانی که دوران کودکی را می گذرانند سعی می کنند در محیط مدرسه خود را حفظ کنند و چون بزرگ می شوند به کارهای پست یا حرفه هایی روی می آورند که نمی توانند نیازهایشان را برطرف سازند. حتی برخی از آنها بقیه عمر خود را در زندان ها به سر می برند. این، فقط جامعه نیست که از شکست و حذف کودکانی که می توانند به صورت بهتری خود را به جامعه عرضه کنند، ضرر می بیند، بلکه اولین قربانی، خود این کودکان هستند. وقتی آنها به این نتیجه می رسند که قادر به یادگیری نیستند، در معرض رنج و عذاب شدید و گاهی در معرض آسیب های سخت روانی قرار می گیرند و نتیجه آن، خود کم بینی، عدم اتکا به نفس و فقدان پیشرفت است. لذا، ضرورت آشنایی مربیان و مدیران مدرسه با تازه ترین یافته های علم روانشناسی جهت شناسایی به موقع و اقدامات ویژه آموزشی-درمانی ناتوانی های یادگیری دانش آموزان برای کاهش افت تحصیلی، همچنین پیشگیری از آسیب های روانی-اجتماعی ناشی از آن، همچون

پرخاشگری، اضطراب، خودپنداری و اعتماد به نفس پایین، انگیزه و علاقه کم، ترک تحصیل و سرانجام بزهکاری، روشن و آشکار می‌گردد (قراملکی، ۱۳۸۲). با توجه به اینکه والدین، معلمان و مدیران با اینگونه دانش آموزان آشنایی کافی ندارند، بنابراین آنها را با دانش آموزان عادی به مقایسه نابرابر و گاهی تحقیر آمیز وادار می‌کنند و از آنها، انتظاراتی برابر با دانش آموزان عادی دارند. مساله پژوهش حاضر که در مورد بررسی و مقایسه ی خود ادراکی، انگیزش و سازگاری دانش آموزان دارای اختلال یادگیری با دانش آموزان عادی است. کمک خواهد کرد تا معلمان و مدیران از تفاوت این دانش آموزان با دانش آموزان عادی آگاهی یافته؛ و سعی در پیشگیری از اینگونه آسیب های روانی اجتماعی کرده و یا در صورت بروز این آسیب ها، جهت بدتر نشدن این وضعیت، این دانش آموزان را به سطح روانی - اجتماعی مناسب در حد بچه های عادی برسانند.

مشکلات یادگیر در دانش آموزان دارای اختلال وعادی

دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری چند نوع مشکل اجتماعی-هیجانی دارند که عبارت است از: خودپنداره ضعیف، تحمل نکردن ناکامی، اضطراب اجتماعی، طرد اجتماعی، اجتناب از تکلیف، مهارتهای خودمدیریتی ضعیف و کندی در کار (باباپور و قراملکی، ۱۳۸۰). این کودکان به خاطر مشکلات یادگیری ناکام می شوند، در محیط های اجتماعی آشفته اند و درباره ارزشهای خود احساسات منفی دارند. به نظر می رسد رشد هیجانی آنها با کودکان عادی متفاوت است (راپاپورت^۱). این کودکان بیشتر به ناتوانی خود توجه دارند تا به تواناییهای خود. البته این مسئله در اغلب موارد منجر به خودپنداره و عزت نفس ضعیف می شود (لرنر^۲، ۱۹۹۳؛ باباپور و قراملکی،

^۱ . Rappaport

^۲ . Lerner

۱۳۸۰). انجام تحقیقات در زمینه مشکلات ویژه یادگیری می تواند درک افراد را از این مسئله افزایش دهد، به طوری که قادر به یافتن راه های موثری جهت مساعدت به این کودکان گردند (سلیکوتیز، ترجمه فاضلی، ۱۳۸۳).

نتایج اختلال های ویژه یادگیری می تواند بسیار جدی باشد. تحقیقات متعدد نشان داده اند که بین ناتوانی در خواندن و رفتار ضد اجتماعی، پیوند خاصی وجود دارد. کودکانی که در کار کلاسی عقب می مانند، ممکن است به طور کلی عقب مانده و کم هوش شناخته شوند، در حالی که در واقع بسیار هوشمند هستند. نتیجه اجتناب ناپذیر این شناخت غلط، برای آنها جز ناکامی و پریشانی نخواهد بود و این به نوبه خود، مزاحم و مخل آموزش پذیری آنان می شود. پس بسیار ضروری است که اطرافیان کودک از جمله خانواده و اولیای مدرسه از وجود مشکل این دانش آموزان آگاهی داشته باشند تا هرگز این تصور پیش نیاید که آنها شرور یا بازیگوش بوده و قصد تلاش ندارند (رمضانی، ۱۳۸۴).

متأسفانه همه ساله صدها هزار نفر از کودکانی که نارسایی های آموزشی دارند، به علت عدم دسترسی به کمک های مناسب و به علت این که مشکلات آموزشی آنها به خوبی شناخته نشده، مورد بررسی و درمان قرار نمی گیرند و محکوم هستند به صورت دانش آموزان شکست خورده درآیند (گرین^۱، ۱۳۷۹). این پژوهش باعث خواهد شد تا راهگشایی هایی به شرح زیر در این حوزه امکان پذیر گردد:

۱. این دانش آموزان توسط اولیا و مربیان شناخته می شوند.

^۱ . Green